

НАУКОВО-ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОДИМИРА ВУЙЦИКА

Наталія Паславська

науковий співробітник Львівського відділення Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України

Пропонована стаття розкриває професійний шлях та наукову діяльність В. Вуйцика. Простежується процес становлення вченого як реставратора та мистецтвознавця. Розглядаються основні напрями наукових пошуків дослідника.

Ключові слова: Володимир Вуйцик, науково-професійна діяльність, реставратор, мистецтвознавець, учений.

The proposed article reveals a professional way and scientific activity of V. Vuytsyk. Traces the process of becoming a scientist and art restorer. The main directions of scientific research investigator.

Keywords: Vladimir Vuytsyk, scientific and professional activities, restorer, art historian, scientist.

Предлагаемая статья раскрывает профессиональный путь и научную деятельность В. Вуйцика. Прослеживается процесс становления ученого как реставратора и искусствоведа. Рассматриваются основные направления научных поисков исследователя.

Ключевые слова: Владимир Вуйцик, научно-профессиональная деятельность, реставратор, искусствовед, ученый.

Цікавою та феноменальною постаттю серед українських мистецтвознавців був Володимир Вуйцик (1934–2002) — учений, дослідник історії мистецтва, який працював у системі реставрації пам'яток і написав та опублікував значну кількість наукових статей з історії західноукраїнського мистецтва.

Професійну діяльність В. Вуйцик розпочав у 1958 р., коли залишив навчання у Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва (нині — Львівська національна академія мистецтв) і перейшов на роботу до Відділу зарубіжного мистецтва Львівської державної картинної галереї (нині — Львівська галерея мистецтв) [1, с. 154; 13, с. 435; 14]. Наказом директора Є. М. Амірагової від 14 серпня 1958 р. мистецтвознавця зараховано на посаду

наукового працівника з тримісячним іспитовим терміном [15]. Зважаючи на обізнаність молодого співробітника з реставраційними процесами, керівництво галереї зобов'язало завідувача Відділу західноєвропейського мистецтва Володимира Овсійчука займатися з В. Вуйциком реставрацією живопису та скульптури, готуючи його до екзамену в реставраційних майстернях Міністерства культури СРСР [18].

Перше відрядження вчений отримав у листопаді 1958 р. у м. Винники [16]. Відтоді вони стали звичним явищем у роботі дослідника. У 1961 р. Володимир Вуйцик разом зі своїм колегою В. Любченком здійснив першу експедицію Львівської картинної галереї за межі області у пошуках роботи видатного датського скульптора, представника європейського класицизму Бертеля Торвальдсена [6]. Серед інших відряджень за межі Львова були виїзди у Сколівський район (серпень 1960 р.) для виявлення і паспортизації пам'яток культури і мистецтва [20]; в Одесу (липень 1964 р.) для надання методичної допомоги у влаштуванні галерейної виставки «Польське мистецтво XVIII–XX ст.» в Одеській картинній галереї [23]; у Київ (квітень 1968 р.) — для привезення художніх творів з кіностудії імені О. Довженка та інші [25].

Крім робочих виїздів, Володимир Вуйцик отримував від керівництва галереї відрядження, пов'язані з удосконаленням його професійної майстерності. Впродовж березня 1959 р. вчений відвідував курси наукових працівників художніх музеїв Міністерства культури УРСР [17]; від 28 березня до 24 квітня 1962 р. проходив практику з реставрації та консервації олійного живопису при Всесоюзній центральній науково-дослідній лабораторії з консервації та реставрації музейних художніх цінностей Міністерства культури СРСР; від 15-20 квітня 1963 р. перебував у Москві, де як художник-реставратор брав участь у XVIII сесії Радянського комітету Міжнародної ради музеїв, присвяченій питанням реставрації [22]; протягом жовтня 1967 р. навчався на курсах підвищення кваліфікації при Всесоюзній центральній науково-дослідній лабораторії з консервації та реставрації музейних художніх цінностей у Москві [24].

У 1960 р. В. Вуйцик обійняв посаду старшого наукового співробітника [19], з якої у червні 1961 р. його звільнили і призначили на посаду завідувача бібліотеки та виставок репродукцій Львівської державної картинної галереї [21]. Таким чином, Володимир

Вуйцик, працюючи в галереї, пройшов етап становлення не лише як реставратор і науковець, а й бібліотекар і музейник.

Першу свою наукову статтю вчений опублікував у збірнику «Львівська картинна галерея: виставки, знахідки, дослідження» лише у 1967 р. [7]. Це, очевидно, пов'язано з тим, що дослідник був занадто зайнятий професійною діяльністю і не мав часу працювати в архівах з джерельними матеріалами і писати наукові праці.

У січні 1968 р. в Картинній галереї було створено окремий відділ реставраційно-консерваційної роботи при реставраційній майстерні, старшим науковим працівником якого призначено В. Вуйцика [26]. Однак уже 3 вересня вчений написав заяву з проханням звільнити його з роботи. 15 вересня 1968 р. директор підписав відповідний наказ [27].

Дослідник повернувся в галерею через рік на тимчасову (від 1 до 30 вересня) посаду старшого наукового працівника (у зв'язку з роботами Картинної галереї щодо влаштування відділу в Олеському замку) [28].

Після звільнення у вересні 1968 р. вчений перейшов працювати у Львівську міжобласну спеціальну науково-реставраційну виробничу майстерню (нині — інститут «Укрзахідпроектреставрація»), де минули три десятиліття науково-професійної діяльності В. Вуйцика. Саме тут він сформувався як видатний науковець і «перший в Україні історик мистецтва» [1, с. 155]. У цій установі В. Вуйцик обіймав посади мистецтвознавця, керівника групи і головного спеціаліста [14].

Основними завданнями мистецтвознавця були збір та опрацювання архівного матеріалу (письмового та іконографічного), необхідного для виготовлення проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури. Кінцевим результатом архівних і бібліографічних пошуків було оформлення історичної довідки на пам'ятку, що входила до складу проекту реставрації. Так з'являлася можливість для відтворення тієї чи іншої пам'ятки у первинному вигляді [2, *спр.* 2362, *арк.* 3].

Учений продовжував активно займатися реставраційними роботами. Цікавим свідченням цього є реставрація у грудні 1969 р. — лютому 1970 р. ікони «Похвала Богоматері» з с. Ріпнева Львівської області [5]. Уперше ікону виявив і взяв на облік у 1960 р. доктор мистецтвознавства П. Жолтовський. У 1969 р. ікону оглянув

Володимир Вуйцик і з'ясував, що її автором є львівський художник кінця XVI — початку XVII ст. Федір Сенькович, а сама ікона створена у Львові і датується 1599 р. Невдовзі В. Вуйцик написав статтю, яка ввела Ріпнівську ікону в науковий обіг [10].

Будучи керівником групи, В. Вуйцик часто їздив по Галичині й Закарпатті й брав безпосередню участь у натурних дослідженнях пам'яток. Таких виїздів упродовж професійної діяльності мистецтвознавця було кілька десятків, зокрема в Поморяни, Комарне, Яворів, Галич та ін.

Поїздивши по Західній Україні, Володимир Вуйцик зміг наочно переконатись, якими незахищеними та вразливими є матеріальні пам'ятки історії та культури. Тоді вчений вирішив звернутися до історії мистецтва, відсунувши на другий план улюблену працю реставратора живопису. Цьому сприяло те, що мистецтвознавець мав змогу працювати у львівських архівах, виконуючи планову роботу у науково-реставраційній майстерні і водночас проводити наукові дослідження. Про це свідчать збережені в Центральному державному історичному архіві України у Львові (далі — ЦДІА України у Львові) бланки замовлень архівних справ та анкети з особової справи В. Вуйцика як користувача архіву [2]. Документи дозволяють також простежити становлення та еволюцію наукових пошуків ученого.

Наукові зацікавлення Володимира Вуйцика стосувалися історії мистецтва (архітектура, скульптура, сакральне та світське малярство) Західної України від часів Галицького князівства (XI–XII ст.) до міжвоєнного періоду XX ст. [13, с. 435]. Дослідженню історії мистецтва своєї малої Батьківщини вчений присвятив усе життя.

Уперше Володимир Вуйцик відвідав ЦДІА України у Львові (тоді — Центральний державний історичний архів УРСР у м. Львові) 27 грудня 1965 р. [2, *сnp.* 278, *арк.* 1]. Тоді майбутній учений заочно навчався в Ленінграді і працював над дипломною роботою про творчість українського художника XVIII ст. Остапа Білявського. В анкеті відвідувача архіву науковець зазначив, що метою його досліджень є написання монографії. Однак реалізувати задумане йому не вдалося. Перше замовлення вченого стосувалося «Временника інститута Ставропигійского» [2, *сnp.* 278, *арк.* 3].

Під час наступного відвідування архіву 29 жовтня 1968 р. молодий співробітник науково-реставраційної майстерні Володимир

Вуйцик збирав дані про пам'ятки архітектури, які підлягали реставрації [2, *спр.* 279, *арк.* 1-2]. Першими матеріалами, які замовив дослідник, був фонд 616 (Товариство «Коло консерваторів пам'яток старовини Східної Галичини», м. Львів) [2, *спр.* 279, *арк.* 2].

Починаючи з середини 70-х рр., В. Вуйцик регулярно працював в архівах і бібліотеках Львова, що було пов'язано як із плановою роботою вченого, так і з прагненням документально підтвердити історію і право на існування зникаючих пам'яток культури Західної України. Найчастіше його можна було побачити за роботою з джерельними матеріалами в ЦДІА України у Львові, тісна «співпраця» з яким тривала до кінця життя науковця.

Крім планових завдань — опрацювання графічних і письмових матеріалів для виготовлення проектних документів на реставрацію пам'яток архітектури [2, *спр.* 279, 2361-2363, 2730-2733, 3326] і підготування каталогу пам'яток історії та культури [2, *спр.* 3326, 4233], — Володимир Вуйцик впродовж 1969–1974 рр. збирав інформацію для дисертаційної роботи «Мистецька культура Львова XVI–XVIII ст.» [2, *спр.* 279]. Дослідження не було завершене, однак зібрані матеріали стали основою для написання наукових праць ученого.

Найбільш інформативними архівними фондами для В. Вуйцика були: Товариство «Коло консерваторів пам'яток старовини Східної Галичини» (Ф. 616); Магістрат м. Львова (Ф. 52); Галицьке намісництво (Ф. 146); Греко-католицька митрополича консисторія (Ф. 201); Галицька фінансова прокуратура (Ф. 159); Протоігуменат монастирів Чину св. Василя Великого (Ф. 684); Львівський градський суд (Ф. 9); Римо-католицька митрополича капітула (Ф. 197); Колекція планів шкіл, церков, лікарень, тюрем та інших державних і приватних будинків на території Галичини (Ф. 726); Колекція карт і планів (Ф. 742) та багато інших. Крім рукописних джерельних матеріалів, Володимир Вуйцик активно працював із друкованими виданнями в бібліотеці архіву.

Протягом 80–90-х рр. учений продовжує активну науково-дослідницьку роботу в архіві. У цей час він публікує свої розвідки в численних наукових та науково-популярних виданнях.

Останні архівні пошуки вченого в ЦДІА України у Львові стосувалися історії собору св. Юра у Львові, церков і монастирів у Самборі, Глинянах, Городно [2, *спр.* 6111, *арк.* 79-80]. Мистецтвознавець

продовжував досліджувати мистецьку культуру України XVI–XVIII ст. Своє останнє замовлення в архіві (дві справи (899, 901) з фонду Магістрату м. Львова (Ф. 52, оп. 2) В. Вуйцик зробив 25 квітня 2002 р., але скористатися ними вже не зміг [2, *спр.* 6111, *арк.* 80].

Крім активного вивчення документів із ЦДІА України у Львові, Володимир Вуйцик працював з архівними матеріалами Державного архіву Львівської області, Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького, архіву Луцька та ін.

Найчастіше науковець друкувався у «Записках Наукового товариства ім. Т. Шевченка», віснику інституту «Укрзахідпроектреставрація», часописах «Жовтень», «Ратуша», «Поступ», «Галицька брама» тощо. Ученого залучали до роботи над підготовкою довідкових видань з історії культури та мистецтва. В. Вуйцик писав і публікував свої статті українською мовою, за винятком кількох публікацій польською та російською мовами. Кілька статей дослідник опублікував під псевдонімом Володимир Стефанович. У науковому доробку вченого є статті, написані у співавторстві з Володимиром Бараном, Богданом Якимовичем, Юрієм Лукомським і Василем Петриком, Василем Слободяном.

Працюючи в інституті «Укрзахідпроектреставрація», В. Вуйцик разом із В. Слободяном протягом 1994–1997 рр. збирав інформацію про церкви міст і сіл Львівської області, зокрема Буського та Бродівського районів у Львівській академії мистецтв (нині — Львівська національна академія мистецтв). Зібрана інформація повинна була стати основою для написання колективної праці за кошти академії, але згодом установа відмовилася від узятих на себе зобов'язань [29]. У 2000 р. книжка все ж таки вийшла у видавництві «Місіонер» [11].

У квітні 1998 р. В. Вуйцика звільнили з роботи в інституті «Укрзахідпроектреставрація». Після виходу на пенсію вченому пропонували читати лекції з історії українського мистецтва у Львівській академії мистецтв. Натомість науковець прийняв пропозицію Інституту народознавства НАН України з його вільним внутрішнім режимом. Працюючи в інституті, вчений разом зі своїми колегами Степаном Костюком і Дмитром Крвавичем займався пошуком матеріалів до «Словника українських художників». Проект не вдалося

реалізувати, але знайдені матеріали частково ввійшли до наукової статті, яку вчений написав у співавторстві з Василем Слободяном [8].

Останній рік життя для Володимира Вуйцика як науковця був досить успішним. У 2001 р. він опублікував шість статей, п'ять статей подав до друку і взяв участь у трьох наукових зібраннях, зокрема Міжнародній науковій конференції «2000-ліття Різдва Христового і народної культури» (11-13.10.2001); Шашкевичівських читаннях «Львівська духовна семінарія і церква св. Духа» (17.11.2001); конференції «Іконографічний канон у сучасному сакральному мистецтві» (листопад 2001 р.) [12, арк. 2].

У 2001 р. як звіт про наукову діяльність В. Вуйцик у газеті «Галицька брама» надрукував список своїх публікацій, який після смерті мистецтвознавця поповнився новими статтями [4].

В останні роки життя дослідник зосередився на джерелах XVIII ст. Зокрема, опрацювавши частину копійців Антонія Левинського, Вуйцик мав намір підготувати монографію про цього львівського священика-канцеляриста XVIII ст., але невдовзі залишив цю ідею для молодших дослідників [13, с. 436]. Він не встиг завершити й монографію про архітектурно-мистецький ансамбль собору св. Юра, яку планував видати під назвою «Історія собору св. Юра у Львові» [14].

На робочому столі вченого залишилась остання закінчена стаття про монастир св. Онуфрія у Львові, написана на матеріалах ЦДІА України у Львові [9]. Він також планував разом з братом Іваном написати краєзнавчий нарис про рідне село Милошовичі, однак здійснити задумане йому не вдалося. Помер Володимир Вуйцик 27 квітня 2002 р. у Львові.

Володимир Вуйцик не мав жодного наукового ступеня. Та своєю діяльністю він довів, що добрим науковцем можна бути й без титулів. Унікальність ученого полягала в тому, що своїми знаннями він ділився з кожним, хто звертався до нього за допомогою. Він був «живою книгою», «ходячою енциклопедією», яку могли «розгорнути» просто на вулиці й почерпнути духовних скарбів ті, кого цікавили мистецтво, архітектура й історія.

Наукова спадщина Володимира Вуйцика перейшла у спадок його дружині, але згодом була розділена. На прохання Степана Костюка переважну більшість рукописних матеріалів Марія Вуйцик

17 липня 2002 р. передала на зберігання у відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, більшість книг — у відділ рукописних, стародрукованих рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка, фототеки розійшлися по приватних колекціях [3, с. 8].

1. *Александрович В.* Прощаючись з Володимиром Вуйциком / *Володимир Александрович* // Пам'ятки України. — 2003. — № 1-2. — С. 154-157.
2. [Бланки замовлень та анкети В. Вуйцика] // Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДІА України у Львові). — Ф. Р-1 (Особові справи дослідників), оп. 2 ос., спр. 278 (Вуйцик В.). — 5 арк.; Спр. 279 (Вуйцик В.). — 29 арк.; Спр. 2361 (Вуйцик В.). — 15 арк.; Спр. 2362 (Вуйцик В.). — 17 арк.; Спр. 2363 (Вуйцик В.). — 29 арк.; Спр. 2730 (Вуйцик В.). — 24 арк.; Спр. 2731 (Вуйцик В.). — 23 арк.; Спр. 2732 (Вуйцик В.). — 34 арк.; Спр. 2733 (Вуйцик В.). — 40 арк.; Спр. 3326 (Вуйцик В.). — 103 арк.; Спр. 4233 (Вуйцик В.). — 77 арк.; Спр. 6111 (Вуйцик В.). — 111 арк.
3. *Бойко О.* Пам'яті вченого / *О. Бойко, В. Слободян* // Вісник інституту «Укрзахідпроектреставрація». — Львів, 2004. — Чис. 14. — С. 6-9.
4. *Вуйцик В.* Володимир Вуйцик: список публікацій / *Володимир Вуйцик* // Галицька брама. — 2001. — Лют.-берез. (№ 2-3). — С. 15-17.
5. *Вуйцик В.* Доля ікони «Похвала Богоматері» з Ріпнева / *Володимир Вуйцик* // Родовід. — 1994. — Чис. 8. — С. 27-29.
6. *Вуйцик В.* Львівська Одісея Бертеля Торвальдсена / *Володимир Вуйцик* // Галицька брама. — 1997. — Лют. (№ 2). — С. 17.
7. *Вуйцик В.* Львівський портретист Остап Білявський / *Володимир Вуйцик* // Львівська картина галерея: виставки, знахідки, дослідження. — Львів, 1967. — С. 59-67.
8. *Вуйцик В.* Матеріали до словника народних будівничих / *Володимир Вуйцик, Василь Слободян* // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. — Львів, 2001. — Т. 241 : Праці Комісії архітектури та містобудівництва. — С. 544-601.
9. *Вуйцик В.* Монастир святого Онуфрія у Львові / *Володимир Вуйцик* // Вісник інституту «Укрзахідпроектреставрація». — Львів, 2004. — Чис. 14. — С. 48-59.
10. *Вуйцик В.* Новознайдений твір Федора Сеньковича / *Володимир Вуйцик* // Образотворче мистецтво. — 1972. — № 2. — С. 28-29.
11. *Вуйцик В.* Українські церкви Бродівського району / *Вуйцик Володимир, Івасейко Степан, Слободян Василь.* — Львів : Вид-во отців Василіян «Місіонер», 2000. — 192 с.

12. Звіт про науково-дослідну роботу за 2001 р. [В. Вуйцика] // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 281 (Володимир Вуйцик), папка 4, спр. 15. — 4 арк.
13. *Кметь В.* Вуйцик Володимир / *Василь Кметь* // Енциклопедія Львова / ред. *А. Козицький, І. Підкова*. — Львів : Літопис, 2007. — Т. 1. — С. 435-436.
14. *Костюк С.* Володимир Вуйцик / *Степан Костюк* // Вісник НТШ. — Львів, 2002. — Чис. 28. — С. 41.
15. Наказ № 87 директора Львівської державної картинної галереї (далі — ЛДКГ) від 14 серпня 1958 р. // Львівська галерея мистецтв (далі — ЛГМ). Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 5.
16. Наказ № 122 директора ЛДКГ від 22 листопада 1958 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 10.
17. Наказ № 19 директора ЛДКГ від 24 лютого 1959 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 11.
18. Наказ № 37 по ЛДКГ від 30 квітня 1960 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 15.
19. Наказ № 67 по ЛДКГ від 18 липня 1960 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 20.
20. Наказ № 79 по ЛДКГ від 11 серпня 1960 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 21.
21. Наказ № 36 по ЛДКГ від 2 червня 1961 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 25.
22. Наказ № 10 по ЛДКГ від 12 квітня 1963 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 38.
23. Наказ № 63 по ЛДКГ від 23 липня 1964 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 44.
24. Наказ № 128 по Львівській картинній галереї (далі — ЛКГ) від 30 вересня 1967 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 69.
25. Наказ № 44 по ЛКГ від 20 квітня 1968 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 77.
26. Наказ № 6 по ЛКГ від 16 січня 1968 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 78.
27. Наказ № 123 по ЛКГ від 9 вересня 1968 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 85.
28. Наказ № 155 по ЛКГ від 11 вересня 1969 р. // ЛГМ. Архів. — Оп. 2-Л, спр. 99 (Вуйцик Володимир Степанович). — Арк. 88.
29. *Паславська Н.* Інтерв'ю з Василем Слободяном від 23.02.2009. [Зберігається в архіві автора].